

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục Tiểu học là cấp học quan trọng, đóng vai trò nền tảng của hệ thống giáo dục quốc dân. Trẻ ở cấp học này cần giáo dục đầy đủ, căn bản tạo tiền đề cho việc tiếp thu, lĩnh hội tri thức, kỹ năng học tập ở các cấp học cao hơn sẽ gặp rất nhiều khó khăn. Chính vì vậy, mỗi giáo viên tiểu học cần không ngừng nâng cao chuyên môn và nghiệp vụ sư phạm, trong đó có việc tìm hiểu và vận dụng các phương pháp dạy học theo tinh thần đổi mới nhằm tích cực hóa hoạt động học tập.

Chủ trương của Đảng và Nhà nước đặt ra cho ngành giáo dục là phải đổi mới, nâng cao chất lượng dạy và học để sao cho nền giáo dục nước nhà đem lại kết quả ngang tầm với các nước trong khu vực cũng như các nước tiên tiến trên thế giới. Trong đó đổi mới các phương pháp dạy học Toán là yêu cầu cần thiết bởi trong các môn học, ít có môn nào lại giúp rèn luyện năng lực suy nghĩ và phát triển trí tuệ cho HS như môn Toán. Trong bản thân môn Toán cũng ít có nội dung nào giúp phát triển tư duy logic, trí thông minh, óc sáng tạo như nội dung Hình học. Để dạy học nội dung này, giáo viên không những cần có trình độ kiến thức tốt về hình học mà còn phải biết sử dụng hợp lý các phương pháp, kỹ thuật dạy học. Một trong những phương pháp, kỹ thuật mới giúp khai thác tối đa hiệu quả dạy và học nội dung hình học đó là sử dụng sơ đồ tư duy.

Sơ đồ tư duy là một kỹ thuật dạy học rất hiệu quả. Việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học giúp giáo viên tận dụng được khả năng ghi nhận hình ảnh tạo điều kiện kích thích não bộ của học sinh phát triển. Đây là cách không chỉ giúp các em tiết kiệm thời gian trong việc tiếp thu, ôn tập các kiến thức mà còn giúp phát triển các thao tác trí tuệ (ghi nhớ, chú ý, sáng tạo) và phát triển các năng lực tư duy ban đầu (phân tích, tổng hợp, khái quát hóa,...).

Thực tế cho thấy, nhiều GV tiểu học vẫn chưa có những hiểu biết đầy đủ, chính xác về SĐTD và cách sử dụng SĐTD trong dạy hình học ở tiểu học. Từ đó dẫn đến việc, GV hầu như chưa biết sử dụng SĐTD để dạy HS học hình học như thế nào. Điều đó phần nào làm giảm hiệu quả dạy học và HS chưa có hứng thú với môn toán ở tiểu học

Xuất phát từ các lí do trên, tôi quyết định lựa chọn đề tài “*Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh lớp 5*”

II. GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

1. Cơ sở lí luận

Ở HS tiểu học, đặc biệt với học sinh lớp 5, tư duy của HS có sự chuyển dần từ tính trực quan, cụ thể sang tính trừu tượng, khái quát. Ở giai đoạn này, các em có thể hiểu khái niệm, định nghĩa của đối tượng hình học dựa vào dấu hiệu, bản chất của chúng, thao tác phân tích và tổng hợp phát triển hơn. Để nhận biết các biểu tượng hình học, trẻ dựa trên hoạt động của các giác quan. Chú ý không chủ đích được phát triển mạnh và chiếm ưu thế, chú ý của các em chưa bền vững nên khả năng tập trung và duy trì sự chú ý của trẻ không kéo dài lâu. Tuy nhiên, những gì mới mẻ, trực quan, sinh động như các hình hình học mới; cách cắt, ghép, biến đổi từ hình này sang hình khác đều dễ dàng cuốn hút sự chú ý của trẻ. Vì vậy, việc sử dụng phương tiện, kĩ thuật dạy học một cách hợp lý, khoa học nhằm tạo hứng thú là một yêu cầu quan trọng.

Dưới ảnh hưởng của hoạt động học tập nội dung các môn học, khả năng ghi nhớ của HS lớp 5 phát triển hơn, chuyển dần từ ghi nhớ máy móc sang ghi nhớ logic. Ở giai đoạn này, việc ghi nhớ một vấn đề nào đó của HS sẽ dựa trên các vấn đề khác có liên quan; dựa trên một số thao tác tư duy như so sánh, đối chiếu hay phân tích, tổng hợp. Tuy nhiên, hiệu quả của việc ghi nhớ logic còn phụ thuộc vào nhiều yếu tố như sức hấp dẫn của tài liệu học tập, phương pháp dạy học, các yếu tố tâm lí tình cảm hay hứng thú của các em...

Từ những đặc điểm nhận thức trên, chúng ta nhận thấy để dạy học nói chung và dạy học một số YTHH nói riêng, GV cần nắm vững đặc điểm nhận thức có liên quan và ảnh hưởng đến quá trình nhận thức biểu tượng hình học, đặc biệt là các hạn chế. Từ đó đặt ra yêu cầu: mỗi GV cần thường xuyên thiết kế, lựa chọn và sử dụng những phương pháp dạy học, hình thức dạy học, kĩ thuật dạy học phù hợp để khắc phục được những hạn chế về nhận thức đó.

2. Thực trạng

2.1. Thực trạng dạy hình học bằng SĐTD của giáo viên lớp 5 trường Tiểu học Gia Thượng.

- Khái niệm “sơ đồ tư duy” còn được biết đến qua nhiều cách gọi khác như: bản đồ tư duy, lược đồ tư duy,... Khái niệm này được đưa ra sử dụng trong rất nhiều lĩnh vực tự nhiên và xã hội, trong đó có hoạt động dạy học. Kế thừa quan niệm của các tác giả và vận dụng việc sử dụng SĐTD vào việc dạy học môn toán ở tiểu học, tôi xin đưa ra quan niệm như sau:

“Sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy học môn toán ở tiểu học là cách thức thiết

Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh lớp 5 lập các sơ đồ về kiến thức, kỹ năng toán ở tiểu học để hình thành các tri thức toán học và phát triển tư duy cho học sinh

- Ưu điểm: Qua nghiên cứu tại đơn vị, tôi nhận thấy GV đã bước đầu hiểu được vai trò của SĐTD trong việc giảng dạy và trình bày các khái niệm trong lớp học, vấn đề cần trao đổi cho HS, cung cấp một cái nhìn tổng quan về chủ đề mà không có thông tin thừa; hiệu quả giảng bài sẽ được tăng lên; người thầy có thể tự tin hơn trong quá trình giảng dạy và làm cho tiết học trở nên nhẹ nhàng, sinh động, hiệu quả không đơn điệu, nhằm chán những việc sử dụng SĐTD trong dạy học YTHH vẫn còn rất hạn chế, chưa có nhiều GV sử dụng trong dạy học. Do vậy, HS cũng chưa có điều kiện được tiếp xúc và sử dụng trong học tập YTHH nói chung và học các nội dung môn học nói chung.

- Tồn tại: Trong thực tế, việc sử dụng SĐTD trong dạy học còn khá hạn chế bởi các khó khăn sau:

+ Mất nhiều thời gian để chuẩn bị vẽ từ trước hoặc vẽ trực tiếp trong giờ học toán.

+ Chưa có hiểu biết đầy đủ và sâu sắc về việc sử dụng SĐTD trong dạy học nói chung và dạy hình học nói riêng (đặc biệt là phạm vi sử dụng, các bước tiến hành, các yêu cầu sư phạm khi sử dụng, cách sử dụng phần mềm chuyên dụng để vẽ các SĐTD, cách đánh giá sau khi sử dụng, hướng dẫn HS cách sử dụng)

+ Trang thiết bị của nhà trường hạn chế nên chưa đáp ứng tối đa nhu cầu sử dụng SĐTD trong dạy học nói chung và dạy hình học nói riêng của GV

+ GV chưa quen với việc sử dụng SĐTD nên việc tổ chức HS hoạt động còn lúng túng

2.2. Thực trạng học hình học bằng SĐTD của học sinh lớp 5 trường Tiểu học Gia Thượng.

- Ưu điểm: HS khá hứng thú khi được tiếp nhận nội dung bài học qua sơ đồ tư duy, đặc biệt là các bài cần có sự phân tích, tổng hợp, cải thiện khả năng ghi nhớ.

- Tồn tại: Trong thực tế học, đa phần các em HS đều ít biết về kỹ thuật dạy học này nên mức độ sử dụng rất ít và hầu hết để tóm tắt, hệ thống hóa kiến thức, chưa sử dụng để lĩnh hội kiến thức toán học mới, chủ yếu dưới dạng tiếp nhận từ GV mà chưa tự xây dựng được sơ đồ tư duy cho riêng mình.

III. MỘT SỐ BIỆN PHÁP NÂNG CAO VIỆC SỬ DỤNG SƠ ĐỒ TƯ DUY TRONG DẠY HÌNH HỌC CHO HS LỚP 5

1. Biện pháp 1: Nâng cao nhận thức của GV và HS về việc sử dụng SĐTD trong dạy học một số YTHH.

*** Đối với GV:**

- Mỗi GV cần tìm hiểu một cách cụ thể vai trò, tác dụng, cách sử dụng SĐTD trong dạy học đặc biệt là dạy nội dung hình học. Qua thực tế tìm hiểu, tôi thấy có thể sử dụng sơ đồ tư duy có thể dùng trong các trường hợp:

- + Tạo ra các bài tập toán.
- + Gợi ý để gợi mở và giải quyết vấn đề toán học.
- + Hệ thống hóa kiến thức trong nhiều bài, cả chương.

- GV nên đăng kí tổ chức các chuyên đề dạy học toán ở tiểu học, đi sâu giới thiệu về SĐTD và kỹ thuật sử dụng SĐTD trong dạy học toán ở tiểu học, từ đó vận dụng SĐTD vào dạy học YTHH ở tiểu học theo các bước.

- Tăng cường chia sẻ trong tổ chuyên môn thực hành các thao tác sử dụng SĐTD trong dạy học YTHH ở tiểu học: lựa chọn nội dung có thể sử dụng (bài học cụ thể, nội dung cụ thể); thiết kế SĐTD; lựa chọn thời điểm sử dụng; cách vẽ SĐTD qua các phần mềm chuyên dụng và thực hành ở tình huống cụ thể....

Ví dụ: Các thao tác chính khi vẽ:

- Viết tên chủ đề ở trung tâm, hay vẽ một hình ảnh phản ánh chủ đề.
- Từ chủ đề trung tâm, vẽ các nhánh chính. Trên mỗi nhánh chính viết một khái niệm, phản ánh một nội dung lớn của chủ đề, viết bằng CHỮ IN HOA. Nhánh và chữ viết trên đó được vẽ và viết cùng một màu. Nhánh chính đó được nối với chủ đề trung tâm. Chỉ sử dụng các thuật ngữ quan trọng để viết trên các nhánh.

- Từ mỗi nhánh chính vẽ tiếp các nhánh phụ để viết tiếp những nội dung thuộc nhánh chính đó. Các chữ trên nhánh phụ được viết bằng chữ in thường.

Tiếp tục như vậy ở các tầng phụ tiếp theo và hoàn thiện SĐTD

*** Đối với HS:**

- GV sử dụng SĐTD trong tình huống dạy học YTHH cụ thể, giải thích cho HS cách vẽ và ý nghĩa của sơ đồ; giúp HS làm quen với SĐTD.

- GV hướng dẫn HS cách thiết kế SĐTD trong tình huống dạy học YTHH cụ thể theo các mức độ từ dễ đến khó.

- GV đưa ra các tình huống dạy học YTHH khác nhau, yêu cầu HS sử dụng SĐTD để tóm tắt, hệ thống hóa tri thức hình học và sáng tạo, hình thành tri thức

Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh lớp 5
hình học mới.

Để có thể chỉnh sửa và hoàn thiện SĐTD, GV có thể hướng dẫn HS căn cứ vào một số tiêu chí sau:

+ Tránh ghi lại nguyên cả đoạn văn dài dòng dẫn đến sự nhàm chán và HS khó ghi nhớ.

+ Chỉ ghi những ý chính, không ghi chép quá nhiều ý không cần thiết.

+ Sử dụng các màu sắc và hình ảnh để kích thích não bộ của trẻ.

+ Mỗi cụm từ hay hình ảnh, hình vẽ,... liên quan đến nhánh nào nên đứng độc lập và được nằm gần với đường cong của nhánh đó.

+ Nên dùng các đường cong thay vì các đường thẳng vì các đường cong sẽ thu hút được sự chú ý của mắt hơn và mắt cảm thấy dễ chịu hơn nhiều so với việc nhìn vào các đường thẳng

+ Bố trí thông tin đều quanh hình ảnh trung tâm, tránh lạm dụng quá nhiều hình ảnh dẫn đến rối mắt, phân tán sự chú ý của HS

+ Chỉnh sửa, thêm bớt thông tin, thêm bớt nhánh, điều chỉnh sao cho hình thức đẹp, chữ viết rõ. Nếu thiết kế sơ đồ trên giấy, bìa thì nên vẽ phác bằng bút chì trước để có thể tẩy, xóa, điều chỉnh được

Ví dụ: Sử dụng SĐTD bài “Diện tích hình thang” (SGK Toán 5, tr. 93)

* Đối với GV:

- GV nhận thức để sử dụng SĐTD vào các thời điểm sau: ôn bài cũ (tóm tắt lại các hiểu biết về hình thang đã học ở bài học trước); dạy bài mới (lên kế hoạch tìm cách biến đổi hình thang để xây dựng công thức tính diện tích hình thang từ công thức tính diện tích các hình đã học); củng cố (tóm tắt, hệ thống hóa kiến thức về hình thang)

- Hướng dẫn HS cách lập SĐTD ở mỗi thời điểm bằng cách vẽ tay hoặc sử dụng phần mềm chuyên dụng MindMap.

* Đối với HS:

- Giúp HS về nhận thức đọc và sử dụng SĐTD trong bài học này.

- Giúp HS thực hành các thao tác vẽ SĐTD để tìm cách biến đổi hình thang về các hình đã học để vận dụng từ công thức tính diện tích các hình đã học xây dựng công thức tính diện tích hình thang. (Phụ lục 1)

2. Biện pháp 2: Thiết kế tình huống sử dụng SĐTD trong dạy học một số YTHH.

Nội dung của biện pháp này là thiết kế các tình huống sử dụng SĐTD trong các trường hợp:

Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh lớp 5

- Hình thành tri thức hình học mới

Đối với trường hợp này, SĐTD được sử dụng vào đầu các tiết học khi dạy - học các tri thức hình học mới mà có liên quan với một số tri thức hình học đã học trước đó hoặc có mạch kiến thức tương tự với một số bài hay nội dung hình học đã học.

- Hệ thống hóa tri thức hình học đã học

Với trường hợp này, SĐTD được sử dụng vào cuối các tiết học để tóm tắt, khái quát hóa, hệ thống hóa các kiến thức cơ bản, trọng tâm giúp HS củng cố phần kiến thức đó. Việc lập SĐTD lúc này do chính các em lập thì mới khắc sâu được kiến thức và ghi nhớ nhanh hơn, lâu hơn. Sau khi HS tự tóm lược kiến thức bằng SĐTD, GV cho các em trình bày, thuyết minh trước lớp, cả lớp thảo luận, đóng góp ý kiến bổ sung. Cuối cùng GV mới kết luận và có thể giới thiệu SĐTD đã chuẩn bị để HS tham khảo và rút kinh nghiệm.

- Giải quyết tình huống có liên quan đến tri thức hình học

Việc lập SĐTD trong trường hợp này giúp HS phát huy tối đa năng lực sáng tạo. Do đặc điểm của SĐTD là nhìn được *tổng thể* mà lại *chi tiết* nên các em dễ dàng đưa ra được các phương án giải quyết cho các tình huống liên quan đến tri thức hình học

Các bước tiến hành

SĐTD được sử dụng trong nhiều tình huống khác nhau của quá trình dạy học. Với bất kỳ tình huống nào, GV cần tiến hành theo các bước sau:

- Bước 1: Xác định mục đích sử dụng SĐTD
- Bước 2: Xác định nội dung sử dụng SĐTD
- Bước 3: Phát biểu nội dung tình huống sử dụng SĐTD
- Bước 4: Dự kiến SĐTD để dạy học tình huống trên
- Bước 5: Sử dụng thử, chỉnh sửa và hoàn thiện

Ví dụ: Sử dụng SĐTD trong bài “Hình thang” (SGK Toán 5, Tr. 103)

- Bước 1: Xác định mục đích sử dụng: Sử dụng SĐTD để hình thành tri thức toán học về diện tích hình bình hành

- Bước 2: Xác định nội dung sử dụng: Xây dựng công thức tính diện tích hình bình hành dựa trên công thức tính diện tích các hình đã học

- Bước 3: Phát biểu nội dung tình huống sử dụng: Dựa trên cách tính diện tích các hình đã học, em hãy lập SĐTD thể hiện cách tính diện tích hình bình hành

- Bước 4: Dự kiến SĐTD (Phụ lục 1)

- Bước 5: Đưa SĐTD vào sử dụng thử, đánh giá, chỉnh sửa và hoàn thiện

Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh lớp 5

GV cũng có thể sử dụng SĐTD nhằm phát huy năng lực sáng tạo của HS. Cách thức sử dụng này đã khai thác được điểm mạnh nhất của SĐTD là giúp phát triển ý tưởng. Sau mỗi bài học, mỗi chương hay mỗi nội dung hình học, GV có thể gợi ý để HS phát triển nhánh, đưa thêm cách giải của bài toán hình học, tìm kiếm các tính chất tổng quát của đối tượng hình học, hay khái quát một bài toán hình học tổng quát từ các bài toán riêng lẻ...

Ví dụ: HS lập SĐTD để giải bài toán sau theo nhiều cách khác nhau

“Cho hình chữ nhật ABCD, I là điểm chia đoạn AB thành hai phần bằng nhau, đoạn thẳng BD cắt CI tại K. Tính diện tích hình chữ nhật ABCD biết diện tích tứ giác ADKI là 20cm^2 ”

Sử dụng SĐTD trong trường hợp này có ưu điểm nổi bật đó là giúp HS tìm ra nhiều cách giải của bài toán. GV có thể đặt câu hỏi gợi mở để hướng HS vẽ các nhánh chính của SĐTD như:

1. Bài toán cho biết những gì?
2. Bài toán yêu cầu tìm gì?
3. Nêu cách giải của em
4. Thử tìm thêm cách giải khác cho bài toán trên

Từ những câu hỏi trên, HS xác định các nhánh chính của SĐTD (đã biết, cần tìm, cách giải...) và câu trả lời sẽ là các nhánh con.

GV có thể tổ chức cho HS lập SĐTD theo nhóm để phát triển cách giải của bài toán. Sau đó cho các nhóm trình bày ý tưởng, đóng góp ý kiến và bổ sung để SĐTD của các em hoàn thiện hơn

Ví dụ: HS lập SĐTD để phát triển thêm cách giải mới cho bài toán (Phụ lục 1)

3. Biện pháp 3: Xây dựng tiêu chí đánh giá khi HS sử dụng SĐTD trong dạy học YTHH.

Nội dung của biện pháp gồm: Xác định các tiêu chí đánh giá về tính thẩm mỹ (màu sắc, đường nét, chữ viết, độ lớn); nội dung các ý chính và ý phụ; sự liên kết giữa các ý; các thao tác tiến hành; hiệu quả dạy và học

Các bước tiến hành:

- Xác định tình huống sử dụng SĐTD cần đánh giá
- Xác định tiêu chí đánh giá về
 - + Tính thẩm mỹ (màu sắc, đường nét, chữ viết, độ lớn)
 - + Nội dung các ý chính và ý phụ; sự liên kết giữa các ý
 - + Thao tác tiến hành
 - + Hiệu quả học tập

Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh lớp 5

- Xác định các biểu hiện của mỗi tiêu chí
- Kiểm tra lại nội dung và biểu hiện của các tiêu chí để không lặp lại và bao quát những vấn đề cơ bản nhất của vấn đề
- Thực hiện thử và điều chỉnh
- Áp dụng các yêu cầu đánh giá trong tình huống thực hành cụ thể

Ví dụ: Các tiêu chí đánh giá khi HS sử dụng SĐTD để hệ thống hóa kiến thức về chu vi, diện tích các hình (trong bài “Ôn tập về tính chu vi, diện tích một số hình”, SGK Toán 5, Tr. 166)

- Xác định tình huống sử dụng SĐTD cần đánh giá: Sử dụng SĐTD để hệ thống hóa kiến thức, giúp HS tóm lược công thức tính chu vi, diện tích các hình đã học

- Xác định tiêu chí đánh giá về

- + Tính thẩm mỹ: màu sắc hài hòa, bắt mắt, phù hợp với HS tiểu học. Đường nét rõ ràng, không gây rối mắt. Chữ viết ngắn gọn, súc tích. Độ lớn của SĐTD đủ để HS quan sát được tất cả các ý...

- + Nội dung các ý chính: thể hiện qua các cụm từ ngắn gọn, súc tích nhưng thể hiện đầy đủ nội dung của chủ đề. Các nhánh chính có thể có trong SĐTD này là: hình tam giác (các dạng, công thức tính diện tích), hình tròn, hình vuông, hình chữ nhật (công thức tính chu vi, diện tích), hình thang, hình bình hành, hình thoi (hình vẽ minh họa, công thức tính diện tích)

- + Thao tác tiến hành: các thao tác GV hướng dẫn cần rõ ràng, HS dễ nhìn, dễ tiếp thu

- + Hiệu quả học tập: HS tóm lược đầy đủ các công thức tính chu vi, diện tích các hình (hình tam giác, hình vuông, hình chữ nhật, hình tròn, hình bình hành, hình thang, hình thoi) và vận dụng vào giải các bài toán liên quan.

- Xác định các biểu hiện của mỗi tiêu chí: Sau khi thiết kế SĐTD và hướng dẫn HS lập SĐTD để hệ thống hóa kiến thức về chu vi, diện tích một số hình, GV dựa vào các tiêu chí đánh giá trên để xác định các biểu hiện của mỗi tiêu chí, từ đó thấy được những điểm đã làm được và những điểm còn thiếu sót

- Kiểm tra lại nội dung và biểu hiện của các tiêu chí để không lặp lại và bao quát những vấn đề cơ bản nhất của vấn đề

- Thực hiện thử và điều chỉnh: GV đưa SĐTD đã chuẩn bị vào tiết học thực tế để rút kinh nghiệm và có phương án khắc phục những thiếu sót

- Áp dụng các yêu cầu đánh giá trong tình huống thực hành cụ thể
GV có thể thiết kế SĐTD (Phụ lục 1)

4. Hiệu quả sáng kiến

Để đối chiếu kết quả học tập của học sinh sau khi vận dụng biện pháp trên vào thực tế dạy học, tôi tiến hành cho học sinh năm học 2017- 2018 và năm học 2018- 2019 làm bài khảo sát (Thời gian: 15 phút) để so sánh kết quả với đề bài như sau:

Hãy thống kê lại các công thức hình học trong chương 3 SGK Toán 5

Sau khi chấm bài cho học sinh kết quả thu được như sau:

Năm học	Lớp	Số số	Hoàn thành tốt		Hoàn thành		Chưa hoàn thành	
			SL	TL	SL	TL	SL	TL
2017- 2018	5A2	46	18	39,1%	25	54,3%	3	6,6%
2018- 2019	5A2	45	25	55,5%	20	44,5%	0	0%

Qua kết quả trên, tôi thấy chất lượng bài làm của học sinh được nâng lên rõ rệt, học sinh làm bài chủ động, tự tin, đa số các em đã ghi nhớ được khá tốt các công thức hình học.

Đạt được kết quả trên có sự cố gắng của học sinh, các bậc phụ huynh,... Bên cạnh đó còn có sự giúp đỡ của nhà trường, xây dựng và góp ý, tôi đã nâng cao sáng kiến của mình. Học sinh ham học, tự tin, chất lượng nâng lên một cách rõ rệt. Đặc biệt không có học sinh nào chưa hoàn thành. Điều này chứng tỏ rằng, những biện pháp mà tôi đưa ra và áp dụng vào thực tế giảng dạy là đúng đắn, phù hợp với đối tượng học sinh. Tôi cũng khuyến khích HS về nhà vẽ được các SĐTD có thể sử dụng trong chương trình.

IV. KẾT LUẬN- KHUYẾN NGHỊ

1. Kết luận

SĐTD là một kỹ thuật dạy học rất hiệu quả để dạy học một số YTHH ở tiểu học. Việc sử dụng SĐTD giúp GV tận dụng được khả năng ghi nhận hình ảnh của não bộ HS, tạo điều kiện kích thích não bộ của HS phát triển. Đây là cách để GV không chỉ giúp các em tiết kiệm thời gian trong việc tiếp thu, ôn tập các kiến thức mà còn giúp HS phát triển các thao tác trí tuệ (ghi nhớ, chú ý, sáng tạo) và phát triển các năng lực tư duy ban đầu (phân tích, tổng hợp, khái quát hóa,...) từ đó lên được các kế hoạch, các ý tưởng sáng tạo trong giải quyết vấn đề hình học, có thể hình thành tri thức về YTHH cho các em.

Tuy nhiên, để áp dụng tối ưu hiệu quả của việc sử dụng SĐTD trong dạy học hình học, mỗi giáo viên cần:

- Nắm vững các tri thức hình học cơ bản trong SGK, biết liên kết các mạch

Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh lớp 5
kiến thức có liên quan lại với nhau, hay biết liên hệ giữa những tri thức được học trong sách vở với thực tế khách quan...

- Kết hợp sử dụng trong nhiều phương pháp dạy học toán ở tiểu học (phương pháp: trực quan, gợi mở-vấn đáp, thực hành-luyện tập, hợp tác, phát hiện và giải quyết vấn đề), thích hợp với các thời điểm khác nhau của tiết học toán (bắt đầu, trong tiến trình, kết thúc tiết học), các mục đích dạy học toán khác nhau (hình thành lý thuyết; ôn tập, hệ thống hóa kiến thức toán học)

- Việc sử dụng SĐTD cũng cần có những thay đổi, điều chỉnh sáng tạo, linh hoạt giúp việc dạy và học ngày càng hoàn thiện hơn, ví dụ như thiết kế SĐTD có thể được thực hiện qua các phần mềm trên máy tính.

2. Khuyến nghị

Qua nội dung trình bày trong sáng kiến, tôi xin đề xuất một số khuyến nghị sau:

- Ban Giám hiệu nhà trường tăng cường các hoạt động bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ, giúp GV tiếp cận với các kỹ thuật dạy học như kỹ thuật SĐTD để phát huy tính tích cực của HS.

- GV không ngừng học hỏi, trau dồi hiểu biết về SĐTD để xác định đúng các tình huống cần thiết sử dụng SĐTD, kích thích hứng thú học tập của HS. Đặc biệt, GV phải khéo léo kết hợp các kỹ thuật dạy học truyền thống với kỹ thuật SĐTD, nhằm tạo giờ học thoải mái, nhẹ nhàng mà hấp dẫn, hiệu quả

- HS cần chủ động, tích cực, sáng tạo trong việc sử dụng SĐTD. Các em nên tự thiết lập và sử dụng các SĐTD để hình thành tri thức hình học hay hệ thống hóa tri thức hình học theo cách hiểu của mình và thầy cô chỉ là người hỗ trợ. Như vậy, vai trò của SĐTD mới có thể phát huy hiệu quả một cách tối đa.

Tôi hi vọng những kinh nghiệm của mình sẽ góp phần làm phong phú thêm hệ thống kỹ thuật dạy học sử dụng trong dạy học. Qua đó, phát huy tính tích cực, năng lực sáng tạo và năng lực tự học của HS. Tôi rất mong nhận được sự đóng góp ý kiến các bạn đồng nghiệp!

Xin chân thành cảm ơn!

Long Biên, ngày 20 tháng 5 năm 2020

Người viết

Nguyễn Thị Ngọc Ánh

*Một số biện pháp nâng cao việc sử dụng sơ đồ tư duy trong dạy hình học cho học sinh
lớp 5*